

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M. Antonij Maioragij|| Orationes|| Et Praefa-||tiones

Majoragio, Marcantonio

Monasterii VWestphal., 1599

VD16 ZV 10313

IIIX. In Virgilij librum quartum Aeneidos

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68843)

IN P. VIRGILII
AENEIDOS LIBRVM
quartum,

P R A E F A T I O VIII.

Magnus ille Peripateticus ex Arabia, quem A-
uerroem vocant, cum Aristotelis libros, qui De ^{Vide Suprà}
Physica Auscultatione inscribuntur, interpretaturus ^{Orat. 22.}
esset, initio libri dixit: Octo esse, quae praecipue specta-
ri atque considerari debeant: Intentionem, Vtilita-
tem, Ordinem, Diuisionem, Proportionem, Viam do-
ctrinae, Nomen Libri, Nomen Authoris. Quae licet in
Physicis libris longè clariùs, quàm in alijs appareant:
possunt tamen ad alios etiam libros omnes accommo-
dari. Neq; enim his rebus Poëtica minùs, quàm Philo-
sophia indiget: cum Poëta non aliter, quàm Philoso-
phi, Scopum aliquem sibi proponat atq; finem, quò mo-
dulationem omnem suam atq; carmen dirigat, & ali-
quam cum iucunditate Vtilitatem humano generi af-
ferre studeat: quemadmodum notis illis carminib. Ho-
ratius attestatur: ^{In Arte Poët.}

Aut

Aut prodesse volunt, aut delectare Poëta:

Aut simul & iucunda, & idonea dicere vitæ.

Quin etiam Ordinem pulcherrimum quendam egregius Poëta sequi solet: vniuersumq; Opus suum in partes quasdam, qui Libri dicuntur, diuidit: atque ita diuidit, vt aliquam inter se proportionem habeant conuino. Viam præterea doctrinæ suæ certam habent, quam sequantur. Et Operibus suis nomina semper imponunt: singulisq; libris suum ipsorum nomen inscribunt. Cum igitur excellentissimum Poëtam Virgilium publicè interpretandum mihi delegerim, priusquam ad Operis atq; Carminum explanationem venio, libet hæc singula, quæ summus ille Commentator præcipit indagare. Ac generalis quidem in toto Opere Virgilij Scopus atq; intentio est: *Aneam* quidem res præclarissimas describere: sed ea occasione *Iulium Casarem*, & *Augustum* celebrare: quippe qui ab *Aneæ* traxisse originem dicebantur. Magna enim laus à maioribus ad posterum, per nobilitatis gradus descendit: modo posteri à maiorum suorum virtute non degenerarint. Talem autem *Aneam* effingere conatur, qualis tanti imperij, quantum Romanum exiitit, conditor esse debuit. Nullo scilicet minimo vitio deturpatum, & omni virtutum genere cumulatum. Itaque nobis specimen, & exemplar quoddam summa pietatis & fortitudinis proponere studet: quippe cum *Aneam* ostendat, patriæ suæ usq; ad cineres non defuisse, magna religione Deos veneratum fuisse, parentem suum ex hostium manibus, sublatum humeris, eripuisse, in tot aduersis rebus animo semper inuicto fuisse: suos hostes omnes

tandem debellasse: quæq; ei aduersa accidere, (quæ propè infinita fuerunt) non ipsius culpa, sed violentia Fatorum, quæ nullis virtutibus exuperari possunt, euenisse. Homerum autem non imitari tantum, sed etiam emulari studuit: ut multi etiam reperiantur, qui parem illum Homero faciant: multi, qui præponant. Sed quicumque rectè sentiunt, Virgilium quidem maximè suspiciendum & admirandum esse dicunt; & omnibus Latinis Poëtis præponendum, sed tamen nequaquam Homero, à quo totus, quantus est, effluxit, parem: sed longè inferiorem existimandum. In hoc verò Quarto Libro, quem interpretatus sumus, quanta vis sit Amoris ostendere conatur, qui non tantum pudicissimam matronam Didonem, sed etiam omnium sapientissimum & fortissimum virum Æneam, suis laqueis irretiuerit. Maximam tamen inter virum & scæminam differentiam ostendit. Licet enim Æneam amoris non nihil indulgentem inducat: nihil tamen indignum persona sua, nihil alienum à summa pietate, nihil præter decorum fecisse ostendit. At verò Didonem, amoris impatientia cetera omnia relinquentem, & vni Æneæ intentam inducit, pudicitia oblitam, furentem, inquietam, vagam, ardentem, opera interrupta deserentem, & tandem ob amantis discessum mortè sibi consciscentem. Hæc Intentio Poëtæ est. Quid autem Utilitatis hac in se habeant, quis est adèd stupidus, quin intelligat? Si quis enim Æneæ vitam sibi proponat imitandum, annon omnium virtutum non adumbratam, sed expressam effigiem videbit. Nam ubi melius, quid virtus, & quid sapientia possit, inuenies,

nies,

nies, quàm in hoc diuino Virgilij Opere? Quàm enim
 pium, quàm religiosum, quàm iustum, quàm prudentem,
 quàm fortem, quàm temperatum Enneas
 fuisse ostendit? Quàm deinde sanctas, quàm sapientes
 vbiq; sententias inserit? Quot vbiq; precepta
 sapientie colligere licet? Certè quod de Homero dicit
 Horatius, idem nos de Virgilio, & meritiſſimè quidem
 dicere possumus:

Lib. i.
 Epist. 2.

Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid vile, quid
 non,

Pleniùs & meliùs Chrysippo & Crantore dicit:
 addo etiam: Platone & Aristotele meliùs. Nam quæ
 præceptis, & theorematis. Philosophi docent, hic Poeta
 noster expressis exemplis ostendit. Quid autem de
 rariâ atq; multiplici doctrinâ, quæ ex Virgiliana lectio-
 ne percipitur, commemorem? In quo tam pura & can-
 dida locutio, tam admirabilis carminum structura,
 tam suauiſſima rhytmorum modulatio: tot reconditæ &
 memoratu digna historia: tot eloquentes, & summa
 Arte Oratoria confectæ orationes: tot loci, ex istius
 Naturalium Quæſtionũ subtilitate repetiti, cõſpicuntur:
 vt admirandum maxime sit, in homine tam am-
 iſſe scientiam, vt diuinus certè potius, quàm mortaliſſi-
 mus existimari debeat. Nullus enim vnquam in Au-
 tore errorem inuenit, qui alicuius esse momenti vide-
 retur. Quam igitur vtilior lectio reperiri potest, quàm
 eius Autoris, in quo nihil est omnino, quod reprehendi
 possit. & in quo scientiarum omnium quasi lumina qua-
 dam fulgentiſſima splendēt? Sed cum omnes huius Au-
 toris libri maxime sunt vtilis: hic profectò Quartus,
 quem

quem nos interpretandum suscepimus, omnium utilissimus est. Nam, praeterquam quod nos id vitium fugere docet, quod omnes penè mortales illaqueat, & in maximos errores & maxima scelera inducit, (Quot enim ob turpes amores facinorosa perpetrantur? quot amicitiarum violationes, quot contentiones, quot caedes?) etiam artem quandam orationis mirificam in se habet: quam (vt spero) vobis notam faciam. Et ita grauiores illos affectus concitat, vt Diuus ille Augustinus, vir in nostra Religione sanctissimus, cum Didonis querelam legeret lachrymas se continere non potuisse fateatur. Quid de Philosophicis quaestionibus dicam, quibus vndiq; Liber hic scateat? Quae quamuis obscurae, & ab ipsa natura inuolutae videantur: spero tamen, me tam aperte illas declaraturum, vt etiam ij, qui primas tantum literas attigerunt, eas praecclare intelligant. Iam habetis Operis utilitatem. Nunc Ordinem percipite: qui tamen vulgatiore est, quam vt à me pro re noua atque recondita commemorari debeat. Quis enim nescit Artem Poeticam non eundem ordinem imitari, quem Historici, seruare solent? vt res gestas ab initio repetentes, ad finem vsq; deducant: quod nulli ferè Poeta faciunt. Neq; enim (vt ait Horatius) bellum Troianum à gemino ouo ordiuntur, neq; extremum finem inuestigant: sed in media narratione rem aggrediuntur: deinde per occasionem aliquam ad principia redeunt: quibus recitatis, extrema persequuntur. Sic Homerus Iliada suam non à primo Belli Troiani anno exorsus est, sed à nono, quo propter iniuriam, ab Agamemnone sibi illatam, Achilles indignatus, à praelio coepit abstinere

In Arte
Poët.

Rr

nere

ostendit, vtile Didoni fore, si se *Aenea* coniunxerit: quib. verbis animū iam incēsum inflammauit, atq; ita paulatim tantū effecit, vt occasione in spelunca nacta, pudorem omnem exuerit. Deinde cū *Aeneas* discessurus esset, quid non effecit, quid non tentauit Dido, vt cum (si quo modo fieri posset) in Africa retineret? Sed tandem, postquam nullam spem sibi superesse vidit, de consciscenda sibi morte cœpit cogitare. Hic est Ordo pulcherrimus atque naturalis. Sequitur, vt Diuisionem Operis aggre diamur: quod, vt omnes intelligunt, in libros duodecim distributum est. Quæ diuisio vtrum ipsius Autoris sit, an eorum, qui Opus hoc, annuum post Virgilij mortem emendandum susceperunt, quæstio esse potest. Sed tamen cū satis constet, Georgicorum Opus ab Auctore ipso quatuor in libros digestum fuisse: credibile est, etiam hoc Opus ab eodem Autore fuisse diuisum. Nam de Homero nulla dubitatio est, quin Opera sua, indigesta & indiuisa reliquerit. Legimus enim, vsq; ad Pisistrati Atheniensij Tyranni tempora, per vniuersam Græciam Homeri carmina sparsa, atq; inordinata fuisse: sed deinde Pisistrati iussu fuisse omnia congesta, atque in libros diuisa: quibus illi veteres Grammatici literarum nomina indiderunt, quemadmodum scribit Eustathius; vt primus liber Alpha dicatur, secundus Vita; atque ita deinceps, vsque ad quartam & vigesimam literam. Quot enim apud Græcos literæ sunt, in totidem libros vtrumque Homeri Opus, hoc est, *Iliada* & *Odyssæam*, diuiserunt. Vnde sunt etiam, qui scribant: Virgilio, si vita superfuisset, in animo fuisse, vt ad Homeri emulationem,

Suprà Præfat. i.

quatuor & viginti libros conscriberet. Quod an verum sit, alij iudicent. Mibi certè non sit verisimile: cum videam, id, quod de *Aenea* dicendum sibi Poëta suscep-
 perat, esse perfectum: neq; habiturum præterea, quid diceret, *Virgilium*; nisi aliud Opus inchoaret. Duode-
 cim igitur tantum hos libros conscribere, atq; perfec-
 re decreuerat. Atq; hæc quidem de Diuisione. Videamus nunc huius Operis ad reliqua eiusdem Autoris opera Proportionem. Qua in re sciendum est, Trias esse dicendi genera, quæ Rhetores nostri *Figuras*, Græci *ἁρᾶς ἁγίας* vocant. Vnum Graue, quod *ἄρδον* Græce dicitur: alterum mediocre quod *μέτρον* vocatur: tertium Extenuatum, quod *λεῖον* atq; *ἰσχυρόν* nuncupatur. Graue est, quod constat ex verborum grauium magna & ornatâ constructione. Mediocre est, quod constat ex humiliore, neq; tamen ex infima & perunlgatissima verborum dignitate. Attenuatum est, quod demissum est vsq; ad vsitatissimam puri consuetudinem sermonis. In his autem omnibus Dicendi generibus *Virgilius* magnopere excelluit. Nam in Extenuato dicendi genere *Bucolica* conscripsit: in quibus tantam apud *Latinos* gloriam adeptus est, vt *Theocrito*, quem imitatus est, non tantum par, sed etiam longè superior habeatur. In Mediocri verò genere *Georgica* composuit: quo quidem nihil perfectius in suo genere reperiri potest: vt etiam multi non tantum *Hesiodo* preponant, sed etiam ipsum se in eo Opere *Virgilium* superasse fatentur. Deniq; in Graui dicendi genere scripsit *Aeneida*: quam quidem morte preoccupatus, emendare atque perficere non potuit: sed tamen nihil grauius, nihil

Gel. Noct.
 Atti. lib. 7.
 ca. 14.
 Quint. In
 stit. Orat.
 li. 12. c. 10.

orna-

ornatius haberi manifestum est. Possunt igitur haec Virgilij Opera inter se comparari, & proportione coniungi: vt, quemadmodum ad Georgica se Bucolica habent; ita etiam ad Aeneidem Georgica se habeant; & contra, quemadmodum Aeneis ad Georgica se habet; ita etiam Georgica se habeant ad Bucolica. Quo fit, vt Aeneis eminentiorem locum teneat, Georgica medium, Bucolica infimum: non aliter atq; si quis binarium numerum ad quaternarium compararet, & quaternarium ad octonarium: sic enim fiet, vt Octonarius in eminentiori parte sit, quaternarius in media, binarius in infima. Dixi de Proportione. Sequitur, vt de Via doctrina verba faciam. Quae quidem non ita exquisita in Poëtis inueniri potest, quemadmodum ijs in libris, qui Didascalici nominantur: in quibus alicuius artis praecepta summa diligentia tradantur. Sed tamen etiam in Poëtis diligens interpres pulcherrimam docendi viam seruare potest: vt si ea primum, quae ad vocum proprietates, & locutiones, & quae tropi dicuntur, & omnino ad Grammatici officium pertinent, obseruet: vt fabularum explicationem, historiarum enarrationem, carminum qualitatem, Poëticas figuras atq; locutiones. Deinde consideret, an aliquid sit, quod Rhetoricam attingat: vt argumentorum inuentionem atque dispositionem, verborum ornatum & splendorum, sententiarum grauitatem, totius orationis exornationes. Notabit etiam ea, quibus honesti mores componuntur, quae ad familiae custodiam, & Reipublicae administrationem spectant. Postremo si quid erit, quod ad Naturalem scientiam faciat, aut ad Mathematicam

cas disciplinas, id accuratè atq; diligenter explicabit.
 Hæc doctrinæ via pulcherrima atq; utilissima est, quam
 nos, quantum facultas nostra feret, in hoc dicto au-
 tore interpretando sequemur. Superest, ut Opera No-
 men videamus: quod ab eo viro, cuius facta & res ge-
 stas sibi commemorandas sumpsit, Virgilius desecit.
 Quis enim non videt, ab *Aenea* nomen huic Operi su-
 isse hoc impositum, ut *Aneis* diceretur? quod Homeri
 ad imitationem, sicuti pleraq; alia, factum est. Ve-
 nimus Homerus id Opus, in quo res ab *Vlysse* gestas recen-
 set, *Odyssæam* ab *Vlyssis* nomine inscripsit: ita noster
 hic Autor ab *Aenea* nomine, suum Opus *Aeneida*
 voluit appellare. Quod quidem Opus etiam dum ab
 Auctore componeretur, tantam de se expectationem
 concitavit, ut insignis Poëta Propertius non dubitavit
 exclamare:

Lib. 2.
 Eleg. vlt.

Cedite Romani Scriptores, cedite Graij:

Nescio quid maius nascitur Iliade.

Quin etiam non vno in loco Poëta ingeniosissimus
 Ovidius, hoc Opus celebrat: ut Tristium libro se-

Ad Augu-
 stū Cæsare,
 in fine.

Et tamen ille tuæ felix *Aeneidos* Autor,

Contulit in Tyrios arma virumq; thoros.

Idem de Ponto libro tertio, elegia quarta:

Res quoq; tanta fuit, quantæ subsistere summis.

Aeneidos Vati grande fuisse onus.

Stattius autem *Thebaida* suam alloquens, ut *Aeneida*
 diuina cedat, adhortatur his verbis:

Vive precor, nec tu diuinam *Aeneida* tenta,

Sed longè sequere, & vestigia semper adora.

Ovidius Amorum libro primo vaticinatur, Opera Virgilij aeterna futura:

Eleg. 15.

Tityrus, & segetes, Aeneiaq; arma legentur,

Roma triumphati dum caput orbis erit.

Magnum etiam, dum viueret, honorem, magnam gloriam & celebritatē ex Operibus suis affecutus est Virgilius. Ferunt enim, dum eius carmina quadam Bucolica Roma recitarentur, praesente Cicerone: vehementer admiratum styli elegantiam & carminum nitorem, exclamasse Ciceronem:

Magnae spes altera Roma:

quasi ipse primus Romanae linguae propagator fuisset: Virgilius autem secundus esset futurus. Cornelius vero Tacitus scribit, cum aliquando Virgilius in theatrum spectandi gratia venisset, vniuersum illi populum Romanum, tanquam Octauiano Caesari, assurrexisse. Sed de Nominis huius ratione non alienum est id hoc loco referre, quod Priscianus libro secundo notauit. Si Nominatiuus (inquit) Gracus in as, vel in as vel in tos desinat: Genitiuus vero in s diphthongum: à penultima breuis ante des reperitur in patronymico, vt Pelias Peliades, Aeneas Aeneades. Nam Aeneides magis contra Regulam, auctoritate Poëtica posuit Virgilius, e & a correptas, in i productam conuertens: vel quasi ab Aeneus Aenides, sicut à Peleus Pelides: proferens in nono: Sit satis Aenide telis impunè Numanum Oppetisse tuis.

Quibus ex verbis intelligi potest, hoc nomen Aeneis, Aeneidos, vel auctoritate Poëtica contra Regulam prolatum, pro eo quod esset, Aeneas Aeneados: vel

Ry 4 ab

ab hoc nomine *Aneus* *Anei* deflexum esse. Fuit autem *Aneas* (vt Philostratus in Heroicis scribit) vir apud Troianos maxima sapientia prestans, sum Hector fortitudine: itaq; hic *Manus*, ille *Sensus* putatur: ambo etate, staturaq; equales. Dictys Cretensis scribit, *Aneam* & *Antenorem* Ilium prodidisse Graecis, domosq; eorum in direptione Ilij incolumes conseruatas: postremò in Italiam ambos nauigasse. Dares Phrygius *Polydamanta*, *Antenorem*, *Dolonem*, & *Aneam* proditores fuisse narrat. Lilius autem ideomquam è Graecis in *Antenorem*, & *Aneam* scitum fuisse scribit, non quia proditores fuerint: sed quia uetusti Graecorum hospites essent, & quia pacis reddendaq; *Helena* semper autores fuissent. Restat adhuc, vt de Autoris Nomine nonnulla dicamus: deinde sum huic sermone nostro imponamus. Triam igitur hic Autor noster ex Romana consuetudine nomina sortitus est: quorum primum *Prænomēn* appellatur, alterum *Cognomen*, tertium *Agnomen*. *Publius* enim differente gratia dictus est. Hoc autem *Prænomēn* antiquissimum sanè fuit apud Romanos, & à plebe deductum est. Nam apud antiquos qui plebem colerent, & obseruarent, *Publicolas* & *Publios* appellatos legimus. Fuit etiam hoc nomine *Mimorum* Poëta quidam, *Julio* *Cæsari* familiaris: de quo *Gellius* & *Macrobii* meminerunt. Et *Plinius* libro octauo, capite quinquagesimo primo: *Publij* (inquit) *Mimorum* Poëta cœca, postquam seruitutem exuerat, nulla memoratur sine abdomine: etiam *Vocabulo* *Suminis* ab eo imposito. Cuius autem *Virgilius* appellatus fuit, quidam hanc causam

afferunt : Quod eius mater, cum grauida esset, se lauream virgam parere somniauit, quae paulò post ita creuerit, ut mirum esset, & varios flores & fructus afferret. Quinetiam cum in fossa quadam puerum enixa foret, ibi populeam virgam conseruisse dicitur, quae breui tempore in maximam altitudinem creuerit, unde à virga Virgilius cognominatus est : quod ille Calui versus, qui circumfertur, indicat :

Et Vates, cui virga dedit memorabile nomen.

Qua si vera sententia est, frustra à Politianus in Miscellaneis suis capite septuagesimo septimo laborat : qui multis rationibus ostendere conatur, non Virgilium per e, sed Vergilium per e, scribendum esse : qui mihi sanè rectè videtur à Bartholomaeo Scala, & à Volaterrano irrideri. Nam omnino minutior res est, quam quae bona diutius ingenia distorqueat. Si quis tamen Politiani rationes admittere velit : huic ego sanè non admodum repugnabo : quoniam in antiquis voluminibus varia scriptura reperitur : nam modo Virgilium, modò Vergilium, interdum etiam Vergillum per duplex l scriptum inuenies : quod etiam Christodorus in Statuarum Ecphrasi notauit. Quinetiam in Caelij Minutiani Apulei fragmentis, quae leguntur, modò à virga Virgilium dictum, modò à Vergilijs stellis Vergilium obseruauimus. Sed haec, quae parum admodum referunt, missa faciamus. Maro dictus est à patre Marone : quem quidam figulum fuisse existimant : quidam agricolam mercenarium, qui postea syluis coemendis, & apibus curandis rem suam familiarem amplificauerit, adeò ut etiam filio suo sumptus ad studia persequenda

R 1 5

suppe-

suppeditare facile posset. Sed mihi non est sententia,
Poëta vitam recitare; quam & Seruius Grammaticus,
seu quisquis ille fuerit, & Petrus Crinitus, & no-
uissimè Lilius Gyraldus copiosè narrarunt. Non sane
Poëta laudes persequi animus est: quas certe ingenij
mei tenuitas non patitur: cum nemo profusus tam a pre-
ditus eloquentia reperiatur, qui tam egregium subte-
rem dignè celebrare posset, quem Alexander Imperator
Poëtarum Platonem, vt Lampridius scribit, appella-
re solitus est: Augustus autem tantopere suspexerit,
vt in eius laudem carmina componere tantus Imperator
non indignatus sit, quæ quidem ita concluduntur:

Immo sit æternum tota resonante Camœna
Carmen: & in populo Diui sub numine, nomen
Laudetur, vigeat, placeat, relegatur, ametur.

Adrianus autem Imperator Ennium Virgilio præferre
non dubitauit. Quinetiam Caligula, nullius iudicij
vir, Virgilium damnare, & conuicijs incesse factus
est. At verò Græci, cum opib. & imperio florentes,
Virgilium aded coluere, vt eius Opera non semel in suam
Linguam traduxerint. Christodorus etiam in Euphrasi
sua hæc de Virgilio carmine edidit:

Καὶ φίλῳ Ἄνθ' ἑνίοισι λιγύθροος ἔπρεπε Κόχρος
Πνείων ἐνεπίης Βιργίλιῳ, ὅνποτε Ρώμης
Τύμερος ἄλλον Ομηρον ἀνετρεφε πάτριος ἦχ' ἄ.
Cygnus, & Ausonij diuinum nectar ab ore
Virgilius spargens aderat, quem Martia Roma
Eloquio ipsa suum patrio nutriuit Homerum.
Sed vt plani us agnoscatis, quã opere diuini huius Poë-
ta

P R A E F A T I O VIII. 638

ta fuerit obseruata doctrina atque eruditio: accipite,
 quot & quales viros in Virgilij Carmina Commenta-
 rios edidisse legamus. Nam & C. Iulius Hygenus, &
 Valerius Probus, & Scaurus, & Caper, & Aemilius,
 & Asper, & Vrbanus, & Aurelius, & Cornutus, &
 Pius, & Carnimius, & Iunius, & Philargyrus, & Car-
 pinus, & Donatus, & Seruius Honoratus, & Macro-
 bius, in Virgilium commentati sunt. Qui verò Virgili-
 um Roma primus publicè praelegerit, Quintum Cacili-
 um Grammaticum Epirotam, Attici Pomponij liber-
 tum, fuisse scribit Suetonius Tranquillus. At postea
 tant opere cultus & obseruatus fuit, vt nullus sit tam
 infimus literator, quin eum discipulis suis praelegen-
 dum censeat. Itaq; iam vulgare factum est, neque ma-
 gnificum admodum habetur, Virgilium interpretari:
 cum tamen tam insignem Poëtam intelligere, summa
 sit eruditionis atq; doctrina. Nos igitur (vt spero) tan-
 tum in lectionibus nostris elaborabimus, vt quicumque
 me audierint, ipsi per se iudicent, longè maioris esse
 se negocij, Virgilianas virtutes agnoscere,
 quàm vulgares isti literatores
 existiment.

IN